

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Нишу број 299/1–7–01, на седници одржаној 14. октобра 2015. године, а сагласно одредбама члана 123. став 4., 128, и 32 [с2] Закона о високом образовању, формирана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације мр Јелене Петковић под називом КУЛТУРНА ДИМЕНЗИЈА РАЗВОЈА УРБАНОГ И РУРАЛНОГ ДРУШТВА У ПРОЦЕСУ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ И ЕВРОИНТЕГРАЦИЈЕ СРБИЈЕ (истраживање културне партиципације градског и сеоског становништва Града Ниша). Комисија је прегледала докторску дисертацију и Већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату

Јелена Петковић рођена је у Пироту, 03. 09. 1975. године. У Нишу је завршила основну школу, гимназију и факултет. Дипломирала је и стекла академски назив магистра социолошких наука на Студијској групи за социологију Филозофског факултета Универзитета у Нишу, где је уписала и докторске студије. На истом факултету запослена је као асистент на Департману за социологију, од 2010. године. Изабрана је за асистента на предметима Социологија културе и Социологија града, али учествује и у реализацији вежби из других обавезних и изборних предмета (Социокултурна антропологија, Културологија, Кич култура, Социологија филмске комуникације, Социологија села, Српско село и сељаштво, Европски град).

Мр Јелена Петковић коаутор је једне монографије националног значаја, а објавила је више од двадесет ауторских и коауторских научних радова и три приказа књига у домаћим часописима и зборницима. Учествовала је на бројним научним скуповима и конференцијама. Два научна пројекта на којима је учествовала (2006-2010 и 2011-2014) организовао је Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу, уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У периоду од 2010. до 2013. године Јелена Петковић била је техничка секретарица научног часописа *FACTA UNIVERSITATIS, Series Philosophy, Sociology, Psychology and History*, Универзитета у Нишу. Чланица је *Српског социолошког друштва*. Удата је и има двоје деце.

Преглед структуре дисертације

Докторска дисертација мр Јелене Петковић, која је урађена на 319 страница, садржи два основна дела са три главе и више одговарајућих поглавља. Први део посвећен је теоријском оквиру истраживања, у другом делу приказани су методолошки поступци, док је трећи део

Преглед структуре дисертације

Докторска дисертација мр Јелене Петковић, која је урађена на 319 страница, садржи два основна дела са три главе и више одговарајућих поглавља. Први део посвећен је теоријском оквиру истраживања, док су у другом делу приказани методолошки поступци, као и резултати самосталног истраживања, анализа и интерпретација добијених података. Ови делови свеукупно заузимају 255 страница дисертације, док је остатак простора посвећен закључним разматрањима, литератури и прилозима који се тичу упитника и табеларног приказа статистички значајних корелација. Теоријски оквир истраживања, као први део дисертације мр Јелене Петковић, изложен је у три тематске целине које носе наслове „Појам и улога културе у преобликовању савремених друштава“, „Савремени преображаји урбане и руралне културе“ и „Истраживачки налази културне димензије развоја савремених друштава“. Други део садржи две засебне главе. У једној се излаже методологија рада (са одређењем предмета, циљева и задатака истраживања, потом хипотезама, методама и техникама, закључно са узорком истраживања), док се у другој излажу и тумаче резултати истраживања, врши анализа и интерпретација добијених података. Референтна литература је релевантна за тематску област којој је дисертација посвећена. Она је изложена на 11 страница, а разврстана је по два основа: као списак књига, часописа и лексикона и као попис интернет издања која су у истраживању коришћена.

Анализа докторске дисертације

У уводном делу рада кандидаткиња, мр Јелена Петковић, пружа увид у актуелност постављене теме докторске дисертације и указује на научни и друштвени значај истраживања. Наглашава се становиште да је друштвени развој и модернизацију Србије, поред доминантно изражених економских, политичких и технолошких промена, неопходно посматрати и у контексту промена које настају у сфери културе. Сходно томе, културна димензија развоја сагледава се кроз повезаност *културних фактора* – традиције, вредности, културних пракси, начина живота – и *друштвеног развоја*, уз промишљање квалитета и интензитета њихових међусобних утицаја.

Ауторка дисертације запажа да се савремено друштво Србије налази у процесу модернизацијске трансформације, између сегмената традиционалног културног наслеђа и захтева (пост)модерног времена, лутајући у проналажењу адекватних транзиционих модела и одговарајуће друштвено-политичке и културне стратегије развоја. Отуда и став да Србија као држава са централном географском позицијом у региону, а још увек периферном развојном позицијом у европским и светским оквирима, мора да јача и оснажује не само свој економски и социјални потенцијал, већ и *културни капитал* (P. Bourdieu).

Као нарочито значајну, кандидаткиња препознаје потребу за тематизовањем места и улоге урбане и руралне културе у савременом развоју друштва Србије, у контексту истраживања и анализе *културне партиципације* градског и сеоског становништва Града Ниша. Ово у жељи да разуме до које мере и на које начине модернизација и евроинтеграција условљавају правце културног развоја урбаног и руралног друштва Србије, али такође како и колико доминантне личне и друштвене вредности и културне праксе градског и сеоског становништва омогућавају

или ометају општедруштвени напредак. Круцијална питања на која се жели одговорити јесу следећа: Да ли и колико култура доприноси савременом друштвеном развоју Србије? У којој мери култура у транзиционом друштву Србије дарује смисао личном животу градског и сеоског становништва кроз свесно и активно партиципације у култури? Колико смо слични, а колико различити у односу на грађане Европе у погледу културних активности и вредносних опредељења?

У избору теме и предмета истраживања, дисертација у потпуности кореспондира са актуелним и релевантним друштвеним питањима, што јој прибавља научни и шири друштвени значај. Са научног (гносеолошког) становишта, постављена тема докторске дисертације значајна је у контексту испитивања, верификовања и објашњења позиције и улоге културе у транзиционим променама савременог друштва Србије. То отвара простор за могуће научне доприносе у анализи и експликацији постојећих, али, такође, и у предвиђању могућих друштвених проблема. Научни значај овако тематски опредељеног истраживања огледа се и у могућности препознавања развојног и вредносног (дис)баланса различитих сфера или подручја културе у оквиру и између различитих поткултурних модела – урбане и руралне културе. Друштвени значај истраживања у оквиру докторске дисертације, по мишљењу кандидаткиње, произлази из примењеног научног приступа који може бити прагматично и политички оријентисан. С једне стране, може допринети јачању свести појединаца о значају личног и грађанског активизма у области културе, док, с друге стране, може послужити стручњацима у области културе, упућивањем на могућа политичка и системска решења у креирању друштвене и културне стварности.

Први део рада посвећен је конципирању теоријског оквира истраживања који је подељен на три поглавља. У првом поглављу под насловом *Појам и улога културе у преобликовању савремених друштава* социолошки се експлицирају главни приступи одређивању основних појмова истраживања. Систематски и критички се приступа проблемима културе у оквиру концепата друштвеног и културног развоја и напретка, са посебним освртом на анализу стања савременог српског друштва у контексту његових модернизацијских и евроинтеграцијских перспектива. Најпре се, у контексту позитивних и негативних промена које прате савремени друштвени развој, јасно указује на најзначајније модернизацијске вредности у области културе. Затим се културносоциолошки разматрају фактори који су у последња два века доприносили/подстицали или успоравали/ометали модернизацију Србије. Отежан процес модернизације српског друштва, који се одвијао у европском кључу, кандидаткиња критички сагледава кроз анализу сплета следећих фактора: Усмереност на јачање националног јединства и потрага за националним идентитетом; Оријентација на политичке циљеве и проблеме, уз занемаривање културних специфичности и културног развоја; Недостатак битних вредносних упоришта модернизације; Неразвијеност цивилног, грађанског друштва у Србији. При томе се критички ослања на мишљења појединих савремених српских теоретичара.

Кандидаткиња наглашава да се савремени однос према култури, у поређењу са прошлим епохама, дубоко променио и поставио нове проблеме с обзиром на друштвену функцију саме културе. Социолошком аргументацијом поткрепљује се теза да култура данас заузима значајно место у обликовању круцијалних одредница реалности, у креирању и артикулисању основних идентитетских особености.

Ауторка дисертације, затим, одређује појам културне димензије развоја, пружајући терминолошко и суштинско разграничавање друштвеног развоја, друштвеног напретка и

културног развоја. Комплексном анализом и разумевањем савременог друштвеног контекста, показује се зашто се културни капацитети у савременим, модерним друштвима све више препознају као развојни ресурси, а култура као четврта димензија одрживог развоја (пored економске, социјалне и еколошке). Тиме се указује на важност културне димензије развоја за успостављање корелације нормативних развојних оквира једног друштва са стварним вредносним, материјалним, духовним и институционалним ресурсима.

У склопу првог поглавља проблематизује се питање културе и перспектива евроинтеграције Србије. У ту сврху, начињен је осврт на анализу европске политике у области културе, као и на културну политику и социо-културни развој Србије. Процес европске интеграције кандидаткиња посматра из позиције социолога културе, описујући га као велики експеримент дијалога међу културама, као мање или више успешан покушај да се различитости очувају и претворе у заједничке вредности. Иако уочава опасности од некритичке еврофилије и гајења претераних евроилузија, кандидаткиња процес евроинтеграције Србије препознаје као један од могућих начина успостављања правне државе, стабилизовања институција и културног повезивања и сарадње са Европом и светом. Посебна пажња посвећена је промишљању примарних циљева европске политике у области културе: подстицању *културне партиципације* и афирмацији *интеркултурних компетенција грађана*.

У политици српског друштва чији ставови генерално нису јасно артикулисани (а крећу се између традиционализма-национализма и модернизације-европеизма) ни културна политика нема јасне обресе (она је, по мишљењу кандидаткиње, одвише стихијна и углавном фрагментисана). Изводи се закључак да се по много чему у Србији може говорити о деградацији и маргинализацији културе. У анализи културне политике и социо-културног развоја Србије кандидаткиња је показала добро познавање проблематике којом се бави, као и изражену способност за критичко сагледавање актуелног стања културе српског друштва у процесу његове модернизације и евроинтеграције.

Посебан тематски део посвећен је одређењу и операционализацији појма *културна партиципација*. Сагледавају се три њене основне димензије: *културна потрошња* (културна рецепција); *културна производња* (културна продукција/стваралаштво) и *културна интеракција* (међукултурни контакти). Коришћењем релевантних социолошких извора, који се баве односом између социјалне стратификације и културне партиципације, учињен је осврт на неке од најзначајнијих савремених теорија културне партиципације (Теза о класно-културној хомологији; Теза о постмодерној индивидуализацији; Теза о културним омниворима – униворима). Упркос концептуалним разликама приказаних теоријских приступа, они су у модификованом и прилагођеном облику примењени у емпиријском истраживању и послужили су као његов значајан ослонац.

Текст којим се садржински заокружује прво поглавље првог дела рада посвећен је проблему интеркултурне комуникације и интеракције култура у контексту савременог друштвеног развоја. Социолошки аргументовано се образлаже значај узајамног деловања, сарадње и размене између припадника разних етничких, лингвистичких или културолошких група у савременим мултикултурним друштвима. У овој кандидаткиња препознаје основне претпоставке подстицања културне партиципације грађана, као и развоја њихових интеркултурних компетенција.

Друго поглавље у оквиру првог дела рада садржи четири тематска дела: *Град између прошлости и садашњости: социокултуролошка анализа града*; *Култура као потенцијал урбаног развоја Србије*; *Село између традиције и модернизације*; *Положај руралних области у културној трансформацији Србије*. Кандидаткиња приступа одређењу руралног и урбаног друштва/културе, уважавајући њихову комплементарност, а потом разматра друштвене карактеристике града и села у конкретном културно-историјском и друштвено-просторном контексту. Учињен је посебно интересантан осврт на деценијски погрешно конципиран културни развој након Другог светског рата у Југославији. Пажња се, затим, фокусира на теоријску проблематизацију актуелног стања културе урбаног и руралног друштва Србије и на социолошко мапирање дубоких и значајних промена у „културној слици” града и села у процесу постсоцијалистичких трансформација.

У трећем поглављу првога дела докторске дисертације добијамо приказ емпиријских резултата релевантних европских и домаћих истраживања. Он је уприличен у оквиру три тематске целине: *Европске културне вредности и праксе (истраживање културних активности и ставова грађана земаља чланица ЕУ)*; *Вредносна усмерења и културне праксе становништва Србије*; *Осврт на социокултурни профил Града Ниша*. Избором, приказом и интерпретацијом издвојених истраживачких налаза о вредносним усмерењима и културним праксама грађана Европе и Србије, кандидаткиња је показала умешност социолошког аналитичко-синтетичког начина мишљења, као и способност компарације и критичке процене искуствене евиденције.

Други део докторске дисертације мр Јелена Петковић посвећује приказу, анализи и интерпретацији резултата самосталног емпиријског истраживања. У првом поглављу овога дела, *Методолошки оквир истраживања*, одређени су предмет истраживања и начин његове операционализације. Одмах затим постављени су циљеви, задаци и хипотетички оквир истраживања, који су утицали на избор метода, техника и инструмената истраживања, као и на узорак, просторно-временски оквир и организацију истраживања. *Предмет истраживања* јесте културна димензија развоја урбаног и руралног друштва у процесу модернизације и евроинтеграције Србије, односно истраживање културне партиципације градског и сеоског становништва Града Ниша. Истраживање културне партиципације (њених облика, учесталости и ограничења) операционализовано је кроз неколико основних нивоа анализе: Партиципација испитаника у културном/друштвеном животу заједнице; Активности у домену културне потрошње/рецепције испитаника; Активности у домену културне производње/продукције испитаника. Пажња је нарочито била усмерена на разумевање вредности и културних пракси (активности, потреба, навика) територијалних супкултура – урбане и руралне, а тиме и њиховог односа према процесима модернизације и евроинтеграције Србије.

У складу са одређеним концептуалним оквиром, кандидаткиња је дефинисала неколико основних *циљева истраживања*, међу којима се издвајају следећи: Утврдити како испитаници перципирају културу, да ли се и у којој мери она препознаје као значајна за индивидуални и друштвени развој (у смислу подстицања или спутавања ауто/социоперцепције и грађанског активизма у остваривању квалитетнијег живота); Сагледати значај, сличности и разлике међу постојећим културним праксама и вредностима које сеоски и градски становници заступају или промовишу у свакодневном животу (преиспитивање често навођене супротности у дихотомији село-град); Установити сличности и разлике практикованих културних активности и исказаних вредности репрезентативног узорка у односу на грађане Европе (испитанике 27 земаља чланица Европске уније). Ово је омогућено тиме што су у упитник, конструисан за

потребе истраживања, претежно била укључена питања преузета из Евробарометар истраживања *European Cultural Values* (2007) и *Cultural access and participation* (2013).

Основни истраживачки циљеви определили су ауторку дисертације да веома прецизно одреди бројне задатке истраживања, од којих се нарочито поставља установљивање најзначајнијих социо-демографских корелата културних пракси, као и индивидуалних и друштвених вредности испитаника. Такође, кандидаткиња одређује неколико основних и помоћних хипотеза од којих полази у истраживању, не би ли проверила њихову основаност. Једна од полазних мисаоних претпоставки била је да ће резиденцијални статус испитаника, њихов образовни ниво и године старости статистички најзначајније бити повезани са различитим степеном учешћа у културним активностима и доминантним вредностима.

Истраживање је спроведено на територији Града Ниша, уз учешће градских, приградских и сеоских испитаника пет градских општина (Медијана, Палилула, Црвени крст, Пантелеј, Нишка Бања). Емпиријски део истраживања, теренски рад и прикупљање података, реализовани су током прве половине 2014. године, док је њихова статистичка обрада била обављена у неколико наврата све до почетка 2015. године. Узорак од 800 испитаника постављен је као комбинација стратификованог и случајног узорка. Узорак је подељен на три основна стратума – испитаници који живе у градским месним канцеларијама, сеоским и приградским насељеним местима у оквиру Града Ниша (територијална распоређеност по критеријуму сталне настањености). При одређивању структуре узрока водило се рачуна и о приближној заступљености оба пола и свих старосних доба (15-24; 25-39; 40-54 и преко 55 година), како би био омогућен методолошки што валиднији узорак.

Вредновање докторске дисертације

Докторска дисертација мр Јелене Петковић по својој форми, садржају и методологији рада задовољава критеријуме који се постављају пред рад високог академског профила. Будући да доноси нова сазнања о истраживаном проблему, са емпиријски утемељеним и проверљивим резултатима, ова дисертација представља оригиналан допринос науци. Избор проблема, који је особен и деликатан, указује на (пожељну) истраживачку одважност ауторке да се ухвати у коштац са нечим што је дискурзивно тешко исказати, а социолошки је недовољно проучавано.

Истраживање је засновано на комплементарности дескриптивног и експланаторног приступа, уз примену логичких и емпиријских социолошких метода, техника и инструмената истраживања. У реализацији истраживачког пројекта коришћене су: анализа садржаја, компаративна метода, статистичка метода, анкета (као основни инструмент истраживања коришћен је комбиновани упитник). За испитивање ставова коришћена је Ликертова скала (*Likert Scale*) са пет модалитета слагања/неслагања, док је за испитивање вредносних приоритета испитаника коришћена модификована верзија Рокичевог инструмента (*Rokeach's Values Survey*), базирана на рангирању понуђених индивидуалних и друштвених вредности по важности за испитанике. По узору на методологију коришћену у Евробарометар истраживању 399 – *Cultural access and participation* (2013), кандидаткиња је израчунавање нивоа учешћа испитаника у разноликим културним активностима засновала на израчунавању индекса културних пракси (*Индекс културне потрошње* – ИКПо и *Индекс културне производње* – ИКПр). На тај начин, утврђивани су нивои културне партиципације – учешће у различитим (потрошачким и произвођачким) културним активностима испитаника за последњих 12 месеци

од анкетирања – у распону од „врло висок“, „висок“, „просечан“ и „низак“. Ови индекси културних пракси корелирани су са основним демографским и социоекономским обележјима испитаника.

Добијени подаци у оквиру емпиријског истраживања обрађени су применом *SPSS* програма за статистичку анализу података, коришћењем појединих статистичких техника: дескриптивна статистика, парцијалне и вишеструке (мултипле) корелације, значајност разлике (тестиране помоћу *НI-квадрат* теста, коефицијента контингенције, анализе варијансе). Ради се о статистичком одабиру који је методолошки оправдан, коректан и усклађен са претходно дефинисаним циљевима и задацима истраживања. Успешно презентовање обрађених података извршено је простим, сложеним и комбинованим статистичким табелама, а њихова анализа и интерпретација праћене су и визуелно подржане статистичким графиконима (дијаграмима и картограмима). На основу анализе постављених индикатора истраживања, која је утемељена на дубинском аналитичком увиду у слојевиту стварност савременог српског друштва и културе, кандидаткиња је извела низ општих и посебних закључака, од којих су неки од њих до сада неоткривени и, по томе, оригинални:

Социо-економски показатељи сведоче о *резиденцијалним разликама* међу испитаницима нарочито у погледу образовања, занимања и оцене материјалног статуса у корист градског становништва, као и о финансијској несигурности и егзистенцијалној угрожености већине испитаника у актуелним, транзиционим друштвеним приликама.

Иако највећи број испитаника *породицу* доживљава као најзначајнију личну вредност, извесно је да су негативна економска дејства транзиције и висок степен егзистенцијалне угрожености сваког другог анкетираног испитаника нагласили улогу материјалних вредности и условили велики значај новца и посла. Отуда и наглашавање *социјалне једнакости и солидарности* као друштвене вредности коју, по мишљењу испитаника, треба ојачати у нашем садашњем друштву. Такође, недавни међуетнички ратови и актуелна геополитичка нестабилност Балкана, допринели су да *мир* има највиши аксиолошки приоритет међу испитаницима.

Закључак да се модернизација нашег транзиционог друштва одвија уз уочљиву вредносну конфузију, кандидаткиња утемељује на резултатима који указују на помешаност традиционалних и модерних вредности. Томе сведочи и амбивалентност у погледу евроинтеграције Србије, подједнака проевропска и антиевропска оријентацији испитаника, као и чињеница да сваки осми испитаник нема јасну представу о сопственој оријентацији у односу на процес придруживања Србије Европској унији. Рецидиви „старог“ могу се препознати у значајној склоности испитаника ка некритичком евоцирању фрагмената југословенске социјалистичке прошлости, склоности ка традиционалистичком вредносном опредељењу и претежно ауторитарној оријентисаности скоро половине анкетираних испитаника. Ипак, уочавају се и извесне позитивне вредносне промене нарочито код сеоских испитаника – слабљење крутог, некритичког везивања за традицију, у корист нешто флексибилнијег односа према променама и већој интеркултурној сензибилисаности.

Вредност ове дисертације сагледава се поглавито по најновијим открићима, када су у питању култура и њено перципирање од стране становника на истраживаном простору. Потврђена је полазна претпоставка да се култура не перципира као посебно битна димензија личног и друштвеног развоја у процесима модернизације српског друштва. Појам култура испитаници најчешће доводе у везу са концептом *образовања и васпитања, са уметношћу и различитим*

креативним активностима, као и са друштвеним и културним заједницама (са различитим традицијама, језицима, обичајима). Подаци указују да скоро петина испитаника (најчешће из сеоских и приградских насеља) има свесно конструисану, лично и друштвено иницирану дистанцу у односу на све оно што је у вези са културом, будући да под културом подразумевају нешто превише елитно, луксузно, досадно и да их она не интересује. Сеоски испитаници културу често везују за *историју и наслеђе*, чиме се на извешан начин осликава њихова традиционална утемељеност. Чак трећина испитаника није знала да процени друштвену важност културе, што говори о потпуном одсуству свести о њеном значају. Нешто мање од половине испитаника (два пута више градских, у поређењу са осталим испитаницима) увиђа важност културе за унапређење друштвеног развоја. Сходно томе, кандидаткиња закључује да постоји *културно-когнитивна дезоријентација* великог броја испитаника у перцепцији друштвене важности културе (збрканост развојних циљева и средстава, одсуство свести о делотворности развојних норми и вредности и др).

Анализа учешћа испитаника у културним активностима (културној потрошњи, производњи и културној интеракцији), анализа њихових културних навика и потреба, потврдила је генерално *ограничен обим и низак ниво културне партиципације и социокултурног активизма*. Великом броју испитаника Града Ниша, нарочито онима који живе у сеоским и приградским срединама, који су нижег степена образовања и који осећају негативна економска дејства транзиције, култура не обезбеђује смисао свакодневне егзистенције, нити култура представља суштинску претпоставку промене сопственог положаја у друштву и трансформације друштва у целини. Јасно се уочава доминантна заступљеност масовно-потрошачке културе, насупрот стваралачким и креативним интенцијама и праксама људи. Преовлађује културна пасивност испитаника, како у погледу ретког учешћа у активностима културне продукције/стваралаштва (скоро половина анкетираних испитаника има низак Индекс културне производње), тако и у погледу провођења слободног времена, међукултурних контаката, културног и социјалног активизма. Отуда, кандидаткиња закључује да је оно што отежава процес модернизације друштва и успавани грађански активизам, повлачење људи пред могућностима активног учествовања и обликовања сопственог живота и живота заједнице, недостатак свести или воље за преузимањем личне одговорности у обликовању и усмеравању друштвеног и културног развоја. Оваквом закључку доприносе истраживачки налази о врло ниском степену активног учешћа испитаника у друштвеним и културним организацијама у њиховим локалним срединама, као и доминирајући став испитаника о томе да својим друштвено-политичким ангажманом не могу да допринесу квалитетнијем културном животу места у коме живе.

Бројни истраживачки налази потврдили су почетну претпоставку о друштвеној предиспонираности културних пракси. Међу испитаницима који, између осталог, имају најмање учешће у активностима културне потрошње (низак ИКПо) три пута је више сеоских и приградских испитаника у односу на градске, нешто је више мушкараца од жена, као и најстаријих испитаника (55 и више година), без школе или најнижег степена образовања (пољопривредници, издржавана лица и радници). Осим тога, недостатак новца (поред недостатка времена и интересовања) појављује се као главна препрека и универзалан проблем за остваривање културне партиципације. Поменути чиниоци истовремено ограничавају резиденцијалну културну мобилност људи, будући да половина испитаника не посећује културне догађаје и/или институције културе изван места свог становања, у нашој земљи, а чак 85% испитаника не одлази у иностранство ради посете културних догађаја и/или установа културе.

Почетна предикција да ће разлике у економском, политичком и културном развоју српског друштва и европских земаља условити велике разлике у погледу културних активности и вредности између становника Града Ниша и грађана 27 земаља Европске уније (у корист Европљана), није добила своју апсолутну потврду у добијеним емпиријским налазима. Извршена компаративна анализа истраживачких података потврдила је бројне различитости, али и извесне сличности између наших и европских грађана. Из тог разлога кандидаткиња условно закључује да је виши ниво културне партиципације и већи значај културне димензије развоја присутнији међу европским грађанима, него у случају испитаника Града Ниша. При томе се, методолошки оправдано, напомиње да је неопходно начинити избор репрезентативног узорка истраживања на нивоу популације Србије, како би се адекватно разумели фактори који утичу на учешће испитаника/грађана у културним активностима и на позиционирање културе у развојним променама.

Општи закључак је да културна димензија развоја није адекватно препозната ни призната као један од најбитнијих елемената друштвене трансформације, модернизације и евроинтеграције Србије. Крцијални фактор актуелне друштвене кризе налази се, између осталог, у озбиљном нарушавању развојне и еманципаторске улоге културе у савременим друштвеним променама Србије. Неопходно је повећати свест грађана и представника власти о значају културе и децентрализовати културну политику у Србији, како би се повећао социокултурни ангажман, обим и квалитет културне партиципације становништва на нивоу локалних заједница. Све ово у контексту развијања подстицајних културних вредности попут образовања, креативности, предузетништва, поштовања разноликости, сарадње и остваривања прогресивних културних циљева, као што су побољшање образовне структуре друштва, смањење социјалне и културне искључености, превладавање традиционалистичких вредности, поспешивање квалитетне културне продукције и рецепције.

Предлог

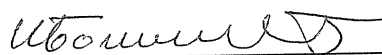
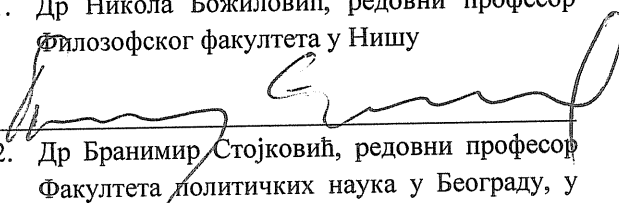
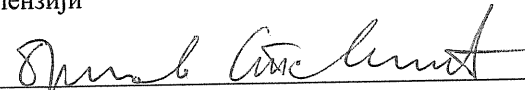
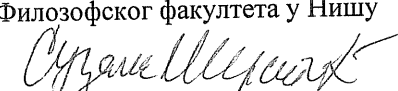
Кандидаткиња мр Јелена Петковић испуњава све формалне и суштинске услове за јавну одбрану докторске дисертације. Дипломирала је и магистрирала на Департману за социологију Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Ауторка је и коауторка више научних радова и саопштења фокусираних на проблематику културе и урбаног развоја друштва.

Сазнања до којих је кандидаткиња дошла током својих истраживања од великог су теоријског значаја за социологију културе и урбану/руралну социологију. Сем тога, она су практично применљива и могу служити као основа у будућем концепирању културног живота градских и сеоских средина.

Комисија оцењује да докторска дисертација мр Јелене Петковић КУЛТУРНА ДИМЕНЗИЈА РАЗВОЈА УРБАНОГ И РУРАЛНОГ ДРУШТВА У ПРОЦЕСУ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ И ЕВРОИНТЕГРАЦИЈЕ СРБИЈЕ (истраживање културне партиципације градског и сеоског становништва Града Ниша) испуњава све услове који се постављају овој врсти рада и са задовољством *предлаже* Наставно-научном већу Филозофског факултета у Нишу да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри јавна одбрана пред именованом Комисијом.

У Нишу и Београду, октобра 2015.

КОМИСИЈА:

-
1. Др Никола Божиловић, редовни професор
Филозофског факултета у Нишу
-
2. Др Бранимир Стојковић, редовни професор
Факултета политичких наука у Београду, у
пензији
-
3. Др Бранислав Стевановић, редовни професор
Филозофског факултета у Нишу
-
4. Др Сузана Марковић Крстић, доцент
Филозофског факултета у Нишу